

Ykdysadyýete-de ýolukdy!

wirus

Category: Kitapcy, Maliýe we ykdysadyýet

написано kitapcy | 23 января, 2025

Ykdysadyýete-de virus ýolukdy! YKDYSADYÝETE-DE WIRUS ÝOLUKDY!

Taryhyň dürli döwürlerinde dünýä halklary öz aralarynda gemrişip geçdiler, emma olar ilkinji gezek ortalyk duşmana garşy el-ele berip söweşe girdiler.

Göze görünmez bu duşman bary-ýogy birküç aýyň içinde bütün dünýäni perişan etdi...

Adamlar gorkudan ýaña biri-birlerine üşerilişip sereder boldular, bir-birlerinden tisginişip gaçar ýaly boldular...

Bu nägehän koronawirus belasy sowlup dep bolup gidensoňam, zyznda şikesli bir dünýäni miras galdyrjaga meňzeýär...

Diňe Türkiýäniň ykdysadyýeti däl, bütün dünýäniň ykdysadyýeti taryhynyň iň uly çöküşligiji başdan geçirýär...

Bu ýykan-ýumranlygyň içinde türk ykdysadyýetiniň ýagdaýy nähilikä?!

Türkiýäniň banklar bileleşigini esaslandyryjy professor Aýdyn Aýaýdyn bilen bu barada uzyn-uzyn söhbet etdik. Ol türk ykdysadyýetini ýakyndan tanaýan adam hökmünde öz pikirlerini beýan etdi. Men bulary size gysgaça aýdyp geçeyin:

“ÖNÜMÇILIK, ÖNÜMÇILIK, ÖNÜMÇILIK”

“Epidemiýanyň geriminiň barha giňemegi iňňän gorkuly. Türkiýe epidemiýa garşy göreşde iň az zeled gören ýurtlaryň biri.

Özüňiz seredip göräýiň, hemmeleriň ünsi koronawirusa garşy

göreşe jemlendi.

«Hemmeler üçin köçä çykma gadagançylygy girizilsin» diýen sesler çykмага başlady. Bu belli bir derejede dogry hem. Emma ykdysadyýetiň ähli mehanizmleriniň işlemesini bes edendiginem ýatdan çykarmazlyk gerek.

Içerki we daşarky bergisi ummadan aşan, işsizlik derejesi barha ýokarlanýan we şol bir wagtyň özünde walýuta gory çäkli Türkiýe haryt we hyzmat önümçiligini dolulygyna togtatma mümkinçiligine eýe däldir. Önümçilik haýsam bolsa bir ýol bilen dowam etmeli. Ykdysady krizisi aşmagyň ýeke-täk ýoly: Önümçilik, önümçilik, önümçilik.

PROBLEMLAR GÖRNÜŞINDEN HAS ULY

Ýüzbe-ýüz bolunan krisiziň gerimi barha ulalýar.

Hökümetden şu meselelere çözüň tapylmagyna garaşylýar:

- İş yerleri ýapylan söwda, senagat we azyk önümçiligi nokatlaryny doly ýöretmek.
- Möhletli dolan we dolmaly bank hasaplaşyklary, suw, elektrik, tebigy gaz tölegleri, işleýänleriň hak-heşdekleri, kireý tölegler...
- İşsizlere güzeranyň dolamaga ýeter ýaly sowalga.
- İşsizligi azaltmak üçin etmeli işler.
- Hiç hili eklenji bolmadyk maşgalalara sowalga kömegi.
- Salgyt we ätiýaçlandyryş tölegleriniň möhletiniň göterimsiz uzaldylmagy.
- Içerki we daşarky bergileri üzme.
- Turizm pudagyndaky çöküşligiň önüni aljak bolmaly.
- Oba hojalygyny hökmany suratda güýçli tutmaly. Eger şeýdilmese önümizdäki ýyl gytçylyk bolar. Daýhana haýal etmezden salgytsyz tebigy gaz we tölegsiz dökün bermeli.

Bulary amal etmek üçin içerki we daşarky maddy çeşmeler gerek. Daşardan bergi etmek öňküsi ýaly aňsat däl. Biz eksport harytlara garaşly ýurt. Walýuta gorumyz çäkli.

WALÝUTA ÇALŞYGYNÝ ÝOLA GOÝMALY

Dollaryň gymmary bütin dünýäde bolşy ýaly, bizde-de keýgiň şahyna çykdy. Dollaryň barha galyp gitmegi dollar bergisi ýokary bolan eksporta garaşly ýurdumyz üçin uly howp.

Şonuň üçin ABŞ-nyň Merkezi banky (FED) ýa-da Ýewropanyň Merkezi banky bilen özara ylalaşyp, pul çalşygyny (свон) ýola goýmaly.

Ýagny, olardan belli bir wagta çenli dollar almak türk lirasyny bermekdir.

Bu usul Ýaponiýa, Hytaý ýaly dollar gory ýokary bolan ýurtlarda-da amala aşyrylyp bilner.

Esasy zat, walýuta likwidasiýasyny ýola goýmak we muny Merkezi bankyň üsti bilen bank sistemasyna, dolanşyga inžektirlemekdir.

Ähli ýurtlar bilen bir hatarda Türkiýä-de juda agyr günler garaşýar!

MUNÇA BOLANYNA GÖRÄ BIR ÝYLGYRALYŇ!

– Bir aýal äriniň telefonynda “Korona” diýip bellenen belgä gözi düşýär. Aýaly «Kimkä bu?» diýip, ol belgä aýlaýar welin, öz telefony gygyrmaga başlaýar!

– Asyryň worzakony korona...

Ol dünýäde näçe kafe-bar, meýhana, kazino bar bolsa, hemmesini birden ýeke özi ýapdy oturyberdi!

– Taryhda ilkinji gezek aýallar ärleriniň nirededigini bilýärler!

– Ýagdaý wehim! Köçä çykma gadagançylygy dowam ediberse, münlerçe erkek öýde aýal iňirdisini çekip ölmeli boljak!

– Koronadan goranmak için 200 lira pul alyp, doga-tumar ýazyp beren aldawçy mallasumaklara ynanmaň, men size ony ýarpy bahasyna ýazyp beräýerin!

– Bakaleýa gitdim, märeleden ýaňa hyň berýär. Bakaleýaçydan “Alla kabul etsin, agam, umradan haçan geldiň?” diýip soradym, adamlar dyr-pytrak bolaýdylar.

– Ol gyzlarına “Öýde dikilgazyk bolup oturyň, köçede görnäýmäň” diýip berk tabşyrýardy, indi olaryň barsy öýe dikilip galmaly boldy!

– “Ýer titrejekmiş – öýe giräýmäň, virus bar – öýden çykaýmaň” diýýärler, nähili düşünmeli muňa?

Rahmi TURAN.

28.04.2020 ý, «SÖZCÜ» gazetini.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniuersitetiniň talyby. Maliýe we ykdysadyýet